

ΕΙΔΗΣΕΙΣ*

ΤΑ ΓΕΝΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Κατά τὸ ἔτος 1957 τὸ προσωπικὸν ὑψήθη διὰ τοῦ διορισμοῦ ἐνὸς ὑπαλλήλου, τοῦ Ζησίμου Βιρβίλη, ἐγκριθείσης δὲ πιστώσεως διὰ τὴν πρόσληψιν δύο εἰσέτι ταξι- νόμων, προεκκηρύχθη ὁ σχετικὸς διαγωνισμός.

Ἡ ταξινόμησις τῶν ἀρχεῖακῶν συλλογῶν ἐνεργεῖται καγονικῶς ὑπὸ τῶν τριῶν ταξιόνων καθοδηγουμένων ὑπὸ τοῦ Γραμματέως καὶ βοηθουμένων καὶ ὑπὸ τῶν δύο κλητῆρων.

1) Ἐσυνεχίσθη ἡ ταξινόμησις τοῦ Ἀρχείου Οἰκονομίας τοῦ Καποδιστρίου καὶ τῆς Ἀντιβασιλείας μέχρι τοῦ ἔτους 1840.

2) Ἐγένετο ἑνταῖς μεγάλου ἀριθμοῦ ἐγγράφων τῶν ἐτῶν 1822 - 1833 ἐκ τῶν ὑστέρων εὑρεθέντων.

3) Ἐταξινομήθη μόνον κατὰ κλάδους καὶ ἔτη ἡ μεγάλη συλλογὴ Μάμουκα.

4) Συνεχίζεται ἡ καταγραφή πεντακοσίων περίπου πρωτοκόλλων καὶ ἄλλων βιβλίων τοῦ Ἀγῶνος καὶ Καποδιστρίου.

5) Ἀπεδελτιώθη τμήμα ἀρχείου τῶν Ἑθν. Ἀριστείων.

Ἐν γένει κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡ ὑπηρεσία ἐλειτούργησε κανονικῶς.

Ἐτακτοποιήθησαν καὶ κατεγράφησαν τὰ νέα προσκλήματα τῶν Ἀρχείων καὶ τῆς Βιβλιοθήκης. Ἐλειτούργησε τακτικῶς τὸ Ἀνιγνωστήριον.

Ἐνηργήθησαν ἐπιθεωρήσεις ἀρχείων πρὸς καταστροφὴν τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης, τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὄργανισμοῦ Τουρισμοῦ (Ἀρχεῖα τοῦ διαλυθέντος Ἀυτονόμου Ὄργανισμοῦ Σεισμοπλήκτων Κορινθίας), τῆς Γ.Δ.Δ.Δ.

Ἐξυπηρετήθησαν οἱ ἐρευνῆται καὶ τὸ κοινὸν διὰ παροχῆς πληροφοριῶν καὶ ἄλλων στοιχείων. Ἐξεδόθησαν ἀντίγραφα τῶν ἐν τοῖς ΓΑΚ παλαιῶν συμβολαίων.

Ἠγοράσθησαν 6 μεταλλικαὶ ἀρχειοθήκαι τῶν τεσσάρων συρταρίων καὶ 2 τοῦ ἐνὸς συρταρίου ἐκ τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας.

Ἠγοράσθη ἐπίσης ἐν ἠλεκτρονικὸν Flash διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς φωτογραφικῆς μηχανῆς Leica τῶν ΓΑΚ.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἠγοράσθησαν αἱ ἐξῆς ἀρχεῖα καὶ συλλογαί :

α) 198 ἔγγραφα τοῦ στρατηγοῦ τῆς Ἐπανάστασεως Δημ. Πλαπούτα τῶν ἐτῶν 1822 - 1830.

β) 59 ἔγγραφα ἀναφερόμενα εἰς τὸν Γάλλον φιλέλληνα Ἰλαρίωνα Thouret τῶν ἐτῶν 1821 - 1869.

γ) 84 νοταριακὰ ἔγγραφα ἐκ Νάξου τῶν ἐτῶν 1785 - 1865 καὶ ἐν χειρόγραφον χαρτῶν ἐκ φύλλων 49 τοῦ 19ου αἰῶνος περιέχον ὑποδείγματα ἐπιστολῶν, ἱατροσοφία καὶ ἐνθυμήσεις.

δ) Τὸ ἀρχεῖον τοῦ Μητροπολίτου Ἀρτης καὶ εἰτα Οὐγγροβλαχίας Ἰγνατίου καὶ τοῦ Γραμματέως αὐτοῦ Μόστρα ἀποτελούμενον ἐκ 200 ἐγγράφων τῶν ἐτῶν 1799 - 1827.

* Τὰ σημειώματα τῶν Εἰδήσεων δημοσιεύονται ὡς παραδίδονται ἡμῖν ὑπὸ τῶν οἰκείων ὑπηρεσιῶν. Τὸ Ἱστορικὸν Λεξικὸν καὶ τὸ Ἀρχεῖον Δικαίου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἠρνήθησαν νὰ δώσουν σχετικὸν σημείωμα.

ε) 48 έγγραφα τῶν ἐτῶν 1824 - 1839 ἐκ τοῦ ἀρχείου Ἰωάννου Κωλέττη καὶ 17 χειρόγραφα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σπαράγματα τὰ ὁποῖα εἶναι σχεδάρια διδακτικά περιέχοντα ὕλην φιλολογικὴν, θρησκευτικὴν καὶ μουσικὴν.

ς) 35 έγγραφα νοταριακὰ καὶ δικαστικὰ τῶν ἐτῶν 1769 - 1866 προερχόμενα κυρίως μὲν ἐκ Κυθήρων, ἀλλὰ καὶ ἐκ Μονεμβασίας, Γυθείου, Σπάρτης κ.ά.

ζ) Κῶδιξ χαρτῶς ἐσταχωμένος ἐκ Κεφαλληνίας διαστ. 0,41 x 0,27 μ. τοῦ τέλους τοῦ 18ου αἰῶνος ἐκ φύλλων 256 περιέχων συλλογὴν Βενετικῶν ἐγγράφων περὶ τῆς νήσου Κεφαλληνίας τῶν ἐτῶν 1503 - 1790 καταρτισθεῖσαν δι' ἀντιγραφῆς ἐκ τῶν πρωτοτύπων ὑπὸ τοῦ Zuanne Loverdo εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἀπὸ 29 Ὀκτωβρίου 1786 ἀποφάσεως τῶν συνδίκων Κεφαλληνίας.

η) Ἐγοράσθη ὁ 3ος τόμος τοῦ 1953 τοῦ ἀρχεῖου περιδοικοῦ « Archivum » καὶ δύο βιβλία ἀρχεῖα φύσεως παρὰ τῆς Unesco : 1) R. Frontard, La normalisation internationale dans le domaine de la microcopie, Paris 1955 καὶ 2) H. R. Verry, Manuel de reproduction et de selection de documents.

Διὰ δωρεᾶς εἰσήχθησαν :

1) 24 ἱστορικὰ ἐγγράφα ἐκ Κεφαλληνίας τῶν ἐτῶν 1828 - 1875 ὑπὸ τοῦ κ. Εὐαγγέλου Μπλέσσα ἐν συνεχείᾳ προγενεστέρας δωρεᾶς ἐνεργείαις τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ μέλους τῆς Ἐπιτροπῆς κ. Γ. Πετροπούλου.

2) Κατεγράφη τὸ ἀπὸ 12 Ἀπριλίου 1940 κατατεθὲν εἰς τὰ ΓΑΚ χειρόγραφον χαρτῶν 0,13 x 0,09 μ. τοῦ 10^{ου} αἰῶνος ἐκ φύλλων γεγραμμένων 73 τὸ περιέχον Ἀπομνημονεύματα τοῦ προκοίτου τῆς Κυνοῦρίας Ἀναγν. Κοντάκη, τὸ ὁποῖον καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ κ. Διευθυντοῦ εἰς τὴν σειρὰν « Ἀπομνημονεύματα Ἀγωνιστῶν τοῦ 21 » (ἀριθ. 11).

Ὑπηρεσιακῶς εἰσήχθη διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 52498/31 - 5 - 1957 ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης βιβλίον πρωτοκόλλου τοῦ Ἐκτάκτου Διοικητοῦ τοῦ Τμήματος Νοτίων Κυκλάδων τοῦ ἔτους 1828 ἕως 1829 ἐκ σελίδων 291 εὑρεθὲν ὑπὸ τοῦ Εἰρηνοδίκου Θήρας Α. Μαραβελίδη ἐν Σαντορίνῃ.

Τὸ Ἀναγνωστήριον ἐλειτούργησε κανονικῶς πλὴν τοῦ μηνὸς Αὐγούστου καὶ ἐσημειώθησαν 920 παρουσίαι ἀναγνωστῶν Ἑλλήνων καὶ ξένων.

Εἰς τὴν Βιβλιοθήκην εἰσήχθησαν αὐτοτελῆ βιβλία ἐξ ἀγορᾶς καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ δωρεᾶς 250, καὶ ἀρκετοὶ τόμοι παλαιότερων σειρῶν.

Ὁ κ. Διευθυντὴς 1) κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 143419/2780/11 - 2 - 1957 διαταγῆς Ὑπουργείου Παιδείας μετέβη ἀπὸ 26 - 28 Μαΐου 1957 εἰς Ἑρέτριαν (Ν. Ψαρὰ) καὶ Χαλκίδα πρὸς ἀναζήτησιν τῶν ἀρχείων τῶν Ψαριανῶν καὶ τοῦ Κριεζώτου. Καὶ εἰς μὲν τὴν Ἑρέτριαν ἀνεῦρεν εἰς τὸ κοινοτικὸν κατάστημα κιβώτιον περιέχον τμῆμα ἀρχείου τῶν Ψαριανῶν ἀπὸ τοῦ 1825 καὶ ἑξῆς, διὰ τὴν καλὴν συντήρησιν τοῦ ὁποίου καὶ τὴν ταξινομήσιν καὶ καταγραφὴν ἐστάλησαν διὰ τοῦ κ. Νομάρχου Εὐβοίας σχετικαὶ ὁδηγίαι. Εἰς δὲ τὴν Χαλκίδα ἐπεσκέφθη μετὰ τοῦ κ. Νομάρχου τὸν ἀπόγονον τοῦ Κριεζώτου ἐν τῇ παλαιᾷ οἰκίᾳ, ἣτις στεγάζει ἀξιόλογον συλλογὴν ὄπλων τοῦ Ἰεροῦ Ἀγῶνος (ἀνηκόντων εἰς τὸν Ν. Κριεζώτην καὶ ἄλλους ἥρωας) ὡς καὶ ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων, ἰδίως εἰδωλίων τῆς Τανάγρας, ἐγγράφα δὲ παλαιὰ ὁ κ. Κριεζώτης ἐδήλωσεν ὅτι δὲν κατέχει.

2) Κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 83423/1439 ἀπὸ 30 - 7 - 1957 διαταγῆς Ὑπουργείου Παιδείας μετέβη εἰς Ἰωάννινα καὶ Πρέβεζαν ἀπὸ 26 - 31/1/57 καὶ ἐπεθεώρησε τὰ ἐκεῖ ἀρχεῖα ἐκ τῶν ὁποίων ἡ ἐν Πρεβέζῃ διασωθεῖσα συλλογὴ ἐκκλησιαστικῶν, κοινοτικῶν καὶ νοταριακῶν ἀρχείων τυγχάνει λίαν ἀξιόλογος (1671 - 1871).

Τὰ ΓΑΚ συνεχίζοντα τὴν ἐρευναν ἐπακριβώσεως τῆς καταστάσεως τῶν ἀρχείων τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἐφ' ὧν ἀσκοῦσι κατὰ Νόμον ἐποπτεῖαν ἐξαπέστειλαν ἐνεργ-

γείαις τοῦ Ὑπουργείου Ἑσωτερικῶν (Διευθύνσεως Διοικήσεως) σχετικὴν ἐγκύκλιον πρὸς ἀπάσας τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας τὰς ἐξαρτωμένας ἀπὸ τοῦ Ὑπουργείου τούτου περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ὑπ' αὐτῶν φυλασσομένων ἀρχείων. Ἐκ τῶν ληφθεισῶν μέχρι τοῦδε ἀπαντήσεων ὅλων σχεδὸν τῶν Νομαρχιῶν, Δήμων καὶ Κοινοτήτων καὶ ἄλλων δημοσίων ὑπηρεσιῶν τῆς Ἐπικρατείας καταδεικνύεται ἡ μεγάλη ὀφέλεια τῆς τοιαύτης ἐνεργείας καὶ ὡς πρὸς τὴν καλὴν διατήρησιν τῶν ἀρχείων καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐνημέρωσιν τῆς κεντρικῆς ἀρχειακῆς ὑπηρεσίας καὶ λήψιν τῶν καταλλήλων μέτρων ὑπ' αὐτῆς.

Τοπικὰ Ἀρχεῖα. Τὸ πρόβλημα τῆς στεγάσεως τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Κρήτης βαίνει ἐπὶ τέλους πρὸς τὴν εὐτυχεῇ λύσιν του. Ἡ ἀποφασισθεῖσα στέγασις αὐτοῦ εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. Α.Β.Κ. 247 δημόσιον κτήριο (Ἰσχακῇ Λεῶν) καὶ ἡ ἐγκριθεῖσα πίστωσις πρὸς ἐπισκευὴν τούτου ἐλπίζομεν ὅτι θὰ τακτοποιήσῃ ὀριστικῶς τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἀρχειακὸν ἴδρυμα τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ ἀπόψεως μονίμου στέγης.

Διετέθη ὡσαύτως κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀξιόλογος πίστωση πρὸς ἐπισκευὴν τῆς στέγης τοῦ κτηρίου τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Ὑδρας, τὸ ὁποῖον ἰδίαις δαπάναις ἀνῆγειρε καὶ ἐδωρήσατο πρὸ ἑτῶν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον ὁ Ὑδραῖος Γκιῆας Κουλούρας.

Ραγδαίαν ἐξέλιξιν εἰς τὴν ὁργάνωσίν του καὶ τὸν πλουτισμὸν του παρουσιάζει τὸ νεοσύστατον Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Μακεδονίας χάρις εἰς τὴν Ἐποπτικὴν αὐτοῦ Ἐπιτροπὴν, τῆς ὁποίας τυγχάνει κατὰ νόμον Πρόεδρος ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων, Ἀντιπρόεδρος δὲ ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Στίλπων Κυριακίδης. Νέα προσκλήματα τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Μακεδονίας εἶναι ἐκτὸς τῶν Τουρκικῶν κωδίκων τοῦ ποτὲ Ἱεροδικείου Θεσσαλονίκης, οἱ κώδικες τῆς Μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως, τὰ ἀρχεῖα τῆς κοινότητος Μοναστηρίου καὶ τῶν Σχολείων αὐτῆς ὡς καὶ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πελαγονίας, τὸ ἀρχεῖον τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἀνατολῆς κ.ἄ.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀπεβίωσαν δύο διαπρεπεῖς ἀρχειακοὶ ὑπάλληλοι προσεγγίζοντες ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὴν διατήρησιν, δημοσίευσιν καὶ ἐν γένει ἀξιοποίησιν τῶν ἀρχειακῶν πηγῶν: ὁ Ἀρχαιοφύλαξ τοῦ καταστραφέντος κατὰ τοὺς σεισμοὺς τοῦ 1953 Ἀρχαιοφυλακεῖου Ζακύνθου Λεωνίδας Χ. Ζῶης καὶ ὁ Διευθυντὴς καὶ Πρόεδρος τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Ὑδρας, ἐκδότης τῶν ἀρχείων τῆς Κοινότητος Ὑδρας καὶ τῶν Κουντουριωτῶν καὶ τῆς Ἱστορίας τῆς Νήσου Ὑδρας, ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, Ἀντώνιος Λιγνός.

ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

α') Τὸ Μεσαιωνικὸν Ἀρχεῖον.

Τὸ ἔτος 1957 ὑπῆρξε τὸ πρῶτον, καθ' ὃ τὸ Μεσαιωνικὸν Ἀρχεῖον ἠδυνήθη νὰ λειτουργήσῃ μὲ πλήρες προσωπικόν, διότι αἱ τρεῖς ἐκ τῶν τεσσάρων ὁργανικῶν θέσεων συντακτῶν αὐτοῦ, αἵτινες εἶχον παραμείνει ἐπὶ πολλὰ ἔτη κεναί, ἐπληρώθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ προηγουμένου ἔτους 1956. Ἔνεκα τούτου ἡ ἐν αὐτῷ συντελουμένη ἐπιστημονικὴ ἐργασία ὑπῆρξε κατὰ πολὺ ἀποδοτικωτέρα τῆς τῶν προηγουμένων ἐτῶν. Οὕτω κατηρτίσθησαν ὑπὲρ τὰς 15.000 ἐν συνόλῳ δελτία περὶ προσώπων, τοπωνυμίων καὶ λέξεων τῆς Τουρκοκρατίας ἐξ ἀποδελτιώσεως διαφόρων κειμένων καὶ μελετῶν. Ἰδιαίτερα φροντὶς κατεβλήθη πρὸς ἀποδελτίωσιν ἐπιστολικῶν κειμένων τοῦ 15ου-17ου αἰῶνος καὶ βιβλιογραφικῶν ἔργων, οὗτω δὲ συνετελέσθη, κατὰ τὸ μέγιστον μέρος, ἡ ἀποδελτίωσις τῶν ἐλληνικῶν βιβλιογραφικῶν τοῦ Émile Legrand (τοῦ

15ου - 16ου και του 18ου αιώνας), του 'Α. Παπαδοπούλου - Βρετού (των ετών 1791 - 1799), των Δ. Γκίνη και Β. Μέζα (των ετών 1800 - 1821) ως και της βιβλιογραφίας των ελληνικών ακολουθιών του L. Petit. Κατά την είς τὰ ειδικὰ κυτία του 'Αρχείου κατάταξιν του συναχθέντος τούτου πλουσίου ύλικού ἐπληρέχθησαν ὀρισμέναι τεχνικαὶ βελτιώσεις πρὸς διευκόλυνσιν τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν δελτίων. 'Εξηκολούθησε δὲ ἡ ἐκ τῶν δελτίων τούτων παροχὴ ποικίλων πληροφοριῶν εἰς πολλοὺς καὶ σοβαροὺς ἐρευνητάς, 'Ελληνας καὶ ξένους, προσδραμόντας εἰς τὸ ἡμέτερον 'Αρχεῖον.

'Εξ ἄλλου ἐπερατώθη ἡ ἐκτύπωσις τοῦ 'Εκτου τόμου τῆς 'Επετηρίδος τοῦ 'Αρχείου ἀποτελεσθέντος ἐκ 240 σελίδων μετὰ δεκάδος φωτοτυπικῶν πινάκων καὶ περιλαμβάνοντος φιλολογικὰς καὶ ιστορικὰς πραγματείας τῶν συντακτῶν τοῦ 'Αρχείου ἀναφερομένης εἰς τὴν ὑπὸ τούτου μελετωμένην περίοδον. 'Ἦρχισε δ' ἀμέσως καὶ ἡ ἐκτύπωσις τῶν πρώτων τυπογραφικῶν φύλλων τοῦ νέου (ἐβδόμου) τόμου.

Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ 'Αρχείου εἰσῆχθησαν κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος ἑκατὸν ἐν ὧν τόμοι ἐπιστημονικῶν ἔργων ἢ περιοδικῶν προελθόντες ἐκ δωρεᾶς, ἀνταλλαγῆς ἢ καὶ ἀγορᾶς (ἀριθ. καταλ. εἰσαγωγῆς 522 - 621).

'Αλλὰ τὸ μέγα καὶ ὄντως πολύτιμον ἀπόκτημα τοῦ 'Αρχείου ὑπῆρξεν ἡ κατὰ Μάρτιον μῆνα εἰς τὴν 'Ακαδημίαν εὐγενῶς δωρηθεῖσα καὶ εἰς τὸ Μεσαιωνικὸν 'Αρχεῖον ἐναποθεθεῖσα συλλογὴ περὶ Θράκης καὶ Θρακῶν ἡ καταρτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου 'Αναστασίου Κ. Π. Σταμούλη, ἥτις, ἀποτελουμένη ἐξ 173 ὧλων τόμων, περιέχει περὶ τὰς 90.000 φύλλα ἔντυπα ἢ χειρόγραφα ἐξόχως ἐνδιαφέροντος ὑλικοῦ περὶ Θράκης. 'Ἡ συλλογὴ αὕτη ἀποτελεῖ τὴν πλουσιωτέραν συναγωγὴν ὑλικοῦ τὴν ὁποίαν ἔχομεν περὶ ἑλληνικῆς χώρας καὶ μέλλει νὰ προσφέρῃ ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἡμέτερον 'Αρχεῖον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀντα μελετητὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ιστορικοῦ παρελθόντος.

β') Τὸ Λαογραφικὸν 'Αρχεῖον.

Τὸ Λαογραφικὸν 'Αρχεῖον ἐλειτούργησε κατὰ τὸ ἔτος 1957 διὰ τοῦ Διευθυντοῦ Γ. Κ. Σπυριδάκη, τῶν συντακτῶν: Δημ. Πετροπούλου, Μαρίας 'Ιωαννίδου - Μπαρμαρίων, Δημ. Λουκάτου καὶ Δημ. Οἰκονομίδου, τοῦ μουσικοῦ Σπυρ. Περιστέρη καὶ τῶν γραφέων Γρηγ. Δημητριοπούλου καὶ 'Ελευθερίας Δήμου - Παπαδοπούλου.

Α') Εἰς τὸ 'Αρχεῖον εἰσῆχθησαν 17 χειρόγραφα λαογραφικῆς ὕλης. 'Εκ τούτων 6 προήλθον ἐκ λαογραφικῶν καὶ μουσικῶν ἀποστολῶν, 4 ἐξ ἀποστολῆς ὑπὸ Δημοδιδασκάλων καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἑπτὰ ὑπὸ ἄλλων φίλων τῆς λαογραφίας.

Τὸ μουσικὸν τμήμα ἐπλουτίσθη διὰ τῆς μουσικῆς 442 δημοτικῶν τραγουδιῶν καὶ χορῶν, ἡ ὁποία ἡχογραφήθη τὸ πλεῖστον εἰς μουσικὰς ἀποστολάς εἰς τὰς περιοχὰς Ναυπακτίας καὶ Μεσολογίου, Πωγωνίου καὶ Θεσπρωτίας τῆς 'Ηπείρου καὶ τῆς 'Αστυπалаίας τῆς Δωδεκανήσου. Μικρὸς ἀριθμὸς τραγουδιῶν ἐκ τῆς Βυτίνης 'Αρχαδίας καὶ τῆς νήσου Ψεφίμου Δωδεκανήσου ἡχογραφήθη ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Λαογραφικοῦ 'Αρχείου.

Πρὸς τούτοις τὸ Μουσικὸν ἀρχεῖον ἐπλουτίσθη α) δι' ἑπτὰ δίσκων μὲ δημώδη μουσικὴν ἐκ Κρήτης, Πελοποννήσου, Μακεδονίας, 'Ηπείρου, Πόντου, Νάξου καὶ Ρόδου, τῶν 5 ἐξ ἀγορᾶς, τῶν δὲ ὑπολοίπων 2 ἐκ δωρεᾶς τοῦ καθηγητοῦ Δ. Νοτοπούλου, β) μιᾶς φωνοταινίας μὲ δημοτικὰ τραγούδια καὶ ἄλλα δημώδη κείμενα τῶν 'Ελλήνων τῆς Κάτω 'Ιταλίας ἐκ δωρεᾶς τοῦ Στ. Καρατζᾶ, γ) δύο φωνοταινιῶν μὲ θρησκευτικὰ ᾄσματα τῆς ἐβραϊκῆς παροικίας τῆς Θεσσαλονίκης ἐκ δωρεᾶς τοῦ μουσικολόγου Levy καὶ δ) μιᾶς φωνοταινίας καὶ 6 δίσκων μὲ δημοτικὰ τραγούδια τῆς 'Ιρλανδίας καὶ τῆς Ρουμανίας ἐκ δωρεᾶς τοῦ 'Ιρλανδοῦ καθηγητοῦ Delargy καὶ τοῦ Λαογραφικοῦ 'Ινστιτούτου τοῦ Βουκουρεστίου.

Ἡ μουσειακὴ τέλος συλλογὴ λαογραφικῶν ἀντικειμένων ἐπλουτίσθη δι' εἴκοσι νέων εἰδῶν.

Β') Λαογραφικαὶ καὶ μουσικαὶ ἀποστολαὶ ἐγένοντο εἰς Ἀστυπάλαιαν (Γ. Κ. Σπυριδάκης), εἰς Χειράδες καὶ Βελιγοστὴν Ἀρχαδίας (Δ. Πετρόπουλος), εἰς Παξοὺς (Δ. Λουκάτος), εἰς Ναυπακτίαν καὶ Μεσολόγγιον (Σπ. Περιστέρης) καὶ τέλος εἰς περιοχὰς τοῦ Πωγωνίου καὶ Θεσπρωτίας τῆς Ἡπείρου (Σπ. Περιστέρης) διὰ τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας χορηγία τῆς Παγκεῖου Ἐπιτροπῆς.

Γ') Εἰς τὴν ἀρχαιοκρήνην, κατόπιν ἀποδελτιώσεως καὶ ἐπεξεργασίας, κατὰ τὰς λαογραφικὰς ὕλης ἡσχολήθη τὸ ἐπιστημονικὸν προσωπικόν, καταταχθέντων 3319 δημοτικῶν τραγουδιῶν, 2841 παροιμιῶν καὶ γνωμικῶν, πρὸς δὲ σημαντικὸν ἀριθμὸν παραδόσεων, αἰνιγμάτων, ἐπιδῶν καὶ ποικίλης ἄλλης ὕλης ἀναφερομένης εἰς ἔθιμα τοῦ λαοῦ.

Εἰδικώτερον συνεχίσθη ἡ ἐργασία πρὸς παρασκευὴν δι' ἔκδοσιν Ἐκλογῆς ἐκ τῶν δημοτικῶν ᾠσμάτων τοῦ λαοῦ.

Παρασκευάσθη πρὸς ἔκδοσιν ἡ βιβλιογραφία τῆς ἑλληνικῆς λαογραφίας τῆς περιόδου 1954-1956, ἤρχισε δὲ ἡ σύνταξις αὐτῆς καὶ διὰ τὴν περίοδον 1921-1938 πρὸς συμπλήρωσιν οὕτω τῆς βιβλιογραφίας ταύτης ἀπὸ τοῦ ἔτους 1907 μέχρι τῆς σήμερον.

Τέλος συνετάχθησαν καὶ ἐστάλησαν ἀπαντήσεις εἰς αἰτήσεις ἀλλοδαπῶν ἰδίᾳ λαογράφων καὶ ἄλλων ἐπιστημόνων ἐπὶ διαφόρων λαογραφικῶν θεμάτων.

Εἰς τὸ μουσικὸν τμήμα ἐγένετο ἡ καταγραφή ἐκ δίσκων ἢ φωνοταινιῶν τῆς μουσικῆς 153 τραγουδιῶν εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν γραφὴν, ἡ μεταγραφή ἐκ τῆς βυζαντινῆς εἰς τὴν εὐρωπ. μουσικὴν γραφὴν 280 τραγουδιῶν, ἀποδελτιώσεις ἐξ ἐντύπων κ. ἄ.

Δ') Τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἀρχείου ἐγένετο ἡ κατὰ τάξιν κατὰ τὸ καθιερωμένον βιβλιοθηκονομικὸν σύστημα πρὸς εὐχερῆ χρῆσιν αὐτῆς, ἐπλουτίσθη δ' αὕτη τὸ 1957 δι' 117 βιβλίων, περιοδικῶν καὶ φυλλαδιῶν.

Ἐξετυπώθη ὁ τόμος Η' (1953-1954) τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Ἀρχείου.

Τὰς συλλογὰς τοῦ Ἀρχείου ἐχρησιμοποίησαν διὰ σχετικὰς μελέτας τῶν ἡμεδαπῶν καὶ ἀλλοδαπῶν λαογράφων καὶ μουσικολόγων.

ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ

Αἱ συλλογαὶ τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου ἐπλουτίσθησαν κατὰ τὸ τρέχον ἔτος διὰ τῶν ἑξῆς ἀντικειμένων.

1) Ἐξ ἀγορᾶς εἰσηλθόντες εἰς τὸ Μουσεῖον :

α') Τέσσαρες μεταβυζαντιναὶ εἰκόνες, ἧτοι: εἰκὼν τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, εἰκὼν ἐνθρόνου Θεοτόκου Βρεφοκρατοῦσης, εἰκὼν τῆς Μεταμορφώσεως καὶ εἰκὼν τῆς ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ, ἅπασαι λαϊκῆς τέχνης.

β') Τρία ἀργυρᾶ μικρὰ ἐγκόλπια μὲ ἀναγλύφους παραστάσεις ἁγίων.

γ') Φύλλα ἐκ χειρογράφων κωδίκων διαφόρου χρονολογίας.

2) Ἐκ δωρεᾶς τὸ Μουσεῖον ἀπέκτησεν :

α') Ἀρχιερατικὸν μανδύαν ἀνήκοντα εἰς τὸν ἀείμνηστον ἀρχιμανδρίτην Νικόλαον Παρέδαν, δωρεὰ οἰκογενείας Ἱ. Μεσολωρᾶ.

β') Σταυρὸν μετὰ λινον (φυλακτῆριον), μικροῦ σχήματος, ἐντυπον Εὐαγγέλιον ἐκδόσεως τοῦ 1795 μὲ ἀργυρᾶν καὶ ἐπίχρυσον στάχυν καὶ θήκην ἀργυρᾶν περιέχουσαν μαχαίριδιον καὶ μικρὰν περόνην, ἅπαντα δωρεὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἱ. Ριβουρά.

3) Εἰς τὰ Κειμήλια τῶν Προσφύγων τὰ ἀποκείμενα ἐν τῷ Μουσείῳ προσετέθη ἀξιόλογος χειρόγραφος κώδιξ τοῦ ἔτους 1154, περιέχων τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια. Ὁ κώδιξ οὗτος κοσμεῖται διὰ μικρογραφιῶν τῶν Εὐαγγελιστῶν καὶ ἐπιτίτλων ἐν ἀρχῇ ἐκάστου Εὐαγγελίου.

4) Κατὰ τὴν ἀνοξιν τοῦ ἔτους τούτου (25 Μαΐου - 25 Ἰουνίου) ἔλαβεν χώραν εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ Μουσείου μεγάλη ἔκθεσις ἀντιγράφων μωσαϊκῶν τῆς Ραβέννας, ὁργανωθείσα ἀπὸ τὸ Ἰταλικὸν Ἰνστιτούτον Ἀθηνῶν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου. Ἡ ἔκθεσις αὕτη διήγειρεν ἀμέριστον τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ.

5) Κατὰ τὴν ἀνοξιν ἐπίσης, ὁργανούμεναι ὑπὸ τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἐγένοντο ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις ἐπὶ θεμάτων βυζαντινῆς τέχνης, βυζαντινῆς μουσικῆς καὶ φιλοσοφίας. Ὡμίλησαν οἱ κάτωθι: ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ρωγῶν κ. Διονύσιος, ἡ κυρία Μ. Σωτηρίου, οἱ κύριοι Γ. Σωτηρίου, Α. Ξυγούπουλος, Εὐθ. Παπανούτσος, Μ. Χατζηδάκης, Δ. Πάλλας, Μ. Μανούσacas καὶ Θ. Ζύδης.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΣ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ 1957

Ἡ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀν. Ὁρλάνδου ὑπηρεσία ἀναστηλώσεως ἱστορικῶν μνημείων ἐξετέλεσε κατὰ τὸ 1957 τὰς κάτωθι ἐργασίας.

1) Ἐν Ἀθήναις ἀνεστηλώθη ὁ ὑπὸ τοῦ Μιχαῆλ Χωνιάτου μνημονεύμενος ναὸς τῶν Ὁμολογητῶν, κείμενος κατὰ τὴν συνοικίαν τῶν Ἀμπελοκήπων. Τοῦ ναοῦ τούτου ἐσώζετο μόνον ἡ ΒΑ γωνία μετὰ τῆς ἀψίδος τοῦ ἱεροῦ. Ἐκ τῶν σωζομένων ἔδαφῶν κατασκευῆς καὶ ἄλλων στοιχείων ἀπεδείχθη ὅτι ἐπρόκειτο περὶ δικιονίου ναοῦ, τοῦ ἐγγεγραμμένου σταυρικοῦ τύπου μετὰ τρουλλοῦ ὅστις καὶ ἀποκατεστάθη πλήρως εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ μορφήν, ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν τοῦ τε Διευθυντοῦ τῶν Ἀναστηλώσεων καὶ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Ἀρχιτέκτονος Εὐστ. Στίκα.

2) Ἐν Δαφνίῳ, δαπάναις τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας, ἐγένετο ἀπομάκρυνσις τῶν ἐπιχώσεων αἰτνες ἐκάλυπτον τὴν ἀνατολικήν, τὴν βόρειον καὶ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ καθολικοῦ. Ἀπεμακρύνθη ὡσαύτως καὶ ὁ ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς Καμπούρογλου σχηματισθεὶς μέγας σωρὸς χωμάτων κατὰ τὴν ΒΔ γωνίαν τοῦ περιβόλου. Ἐν συνεχείᾳ ἀνεστηλώθη ὁλόκληρος ἡ ΝΑ γωνία τοῦ καθολικοῦ μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ ἄλλοτε ἀνοικομένου τριλόβου παραθύρου, ὅπερ ἀποκατεστάθη εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ μορφήν, ἐφοδιασθὲν καὶ διὰ κατακόσμων φεγγιτῶν, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν συγχρόνων φεγγιτῶν τοῦ ναοῦ τοῦ ὁσ. Λουκᾶ Φωκίδος. Ὅμοιοι φεγγίται ἀντικατέστησαν καὶ τοὺς τῶν ὑπολοίπων παραθύρων τοῦ καθολικοῦ, ἥτοι τοὺς ἐπὶ Λαμπάκῃ ἐκτελεσθέντας. Ἐν τῇ ἐσωτερικῇ τοῦ ναοῦ ἐστερεώθησαν καὶ ἐκαθαρίσθησαν τὰ ψηφιδωτὰ καὶ ἐκαλύφθησαν οἱ γυμνοὶ τοῦ μνημείου τοῖχοι διὰ κονιάματος σφιδέρου χρώματος. Ἀφηρεθήσαν ἐπίσης καὶ αἱ καλύπτουσαι τὸ δάπεδον τοῦ καθολικοῦ πλάκες Μάλτας ἀντικατασταθεῖσαι διὰ μαρμαρίνου δαπέδου. Ἀντικατεστάθησαν ὡσαύτως καὶ τὰ ἀκαλαίσθητα σιδηρὰ παράθυρα τοῦ τρουλλοῦ καὶ ἀπεμακρύνθησαν οἱ καλύπτοντες τοὺς θόλους τοῦ ναοῦ ὄγκοι χωμάτων, κατασκευασθείσης νέας κεραμώσεως. Πάσας τὰς ἀνωτέρω ἐργασίας διηύθυνεν ὁ Ἐπιθεωρητὴς Ἀρχιτέκτων κ. Ε. Στίκας.

3) Ἐν Ὁσίῳ Λουκᾷ τῆς Φωκίδος, χορηγούσης γενναίως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἐξετελέσθησαν σημαντικαὶ ἐργασίαι συντηρήσεως καὶ καθαρισμοῦ τῆς ὀρθομαρμαρώσεως καὶ τῶν ψηφιδωτῶν τοῦ καθολικοῦ. Κατὰ τὴν πρόσφατον στερέωσιν τῆς ὀρθομαρμαρώσεως τῶν ἐδωλίων τοῦ συνθρόνου ἀπεκαλύφθη κάτωθεν αὐτῶν

μυστική κρύπτη ἐντὸς τῆς ὁποίας εὐρέθησαν 18 σακκίδια χρυσῶν καὶ ἐγχρῶμων ψηφίδων, προερχομένων πιθανάτατα ἐκ τῶν ψηφιδωτῶν παραστάσεων τοῦ πάλαι καταπεσόντος τροῦλλου. Ἐκ τῶν ψηφιδωτῶν παραστάσεων ἐστερεώθησαν κατὰ τὸ 1957 α) ἡ εἰκὼν τῆς Παναγίας, ἐκ τῆς ὑπὲρ τὸ παράθυρον τῆς κόγχης τοῦ ἱεροῦ συνθέσεως τῆς Δεήσεως, β) αἱ εἰς τὰς δύο κόγχας τοῦ ἱεροῦ παραστάσεις τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου καὶ τοῦ Ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, γ) αἱ εἰς τὸ ἄνω μέρος τῶν δύο πλευρικῶν κογχῶν τοῦ ἱεροῦ παραστάσεις τῶν ἀρχαγγέλων Μιχαὴλ καὶ Γαβριήλ, δ) αἱ ψηφιδωταὶ εἰκόνες τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Ἁγ. Νικολάου, ε) τέλος ἀπεκαλύφθη τὸ πρῶτον καὶ ἐστερεώθη ἡ εἰκὼν τοῦ Ἁγ. Αὐξεντίου εἰς τὸ ἄνωθεν τοῦ ἀνατολικοῦ ἡμικωνίου σφαιρικὸν τρίγωνον. Παραλλήλως πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἐργασίας ἤρξατο καὶ ἡ ἀναστήλωσις τῆς παλαιᾶς Τραπέζης τῆς Μονῆς, ἥτις ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἶχεν ὑποστῇ πολλὰς ἀλλοιώσεις καὶ προσθήκας. Κατεδαφισθεῖσων ἤδη, μετὰ λεπτομερῇ σχεδίασιν καὶ φωτογράφησιν, τῶν μεταγενεστέρων διαρρυθμίσεων καὶ προσθηκῶν ἀνεστηλώθη, ἡ δυτικὴ μετὰ τριβήλου πρόσοψις τῆς βυζαντινῆς Τραπέζης, συνεχίζεται δὲ καὶ ἡ ἀναστήλωσις τῶν δύο μακρῶν πλευρῶν αὐτῆς, ἐξ ὧν ἡ νοτία εἶχε χρημινισθῇ συνεκία τῶν ἐπὶ Κατοχῆς βομβαρδισμῶν. Κατὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ ἐσωτερικοῦ εὐρέθη κάτωθεν τοῦ δαπέδου τῆς Τραπέζης, ὑπόγειος αἰθουσα χωριζομένη εἰς δύο κλίτη δι' ἀξονικῆς τοξοστοιχίας. Ἐκ τῶν εὐρεθέντων ἐν τῇ ὑπογείῳ αὐτῇ αἰθούσῃ κατὰ χώραν μεγάλων πύθων συνάγεται μετὰ πιθανότητος ὅτι αὕτη θὰ ἐχρησιμοποιοῖτο ὡς ἀποθήκη ἴσως δὲ καὶ ὡς μαγειρεῖον.

4) Ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀπετολήθη ἡ στερέωσις καὶ ἀποκατάστασις εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ μορφήν τοῦ ἐτοιμορρόπου βυζαντινοῦ ναοῦ τοῦ Προφήτου Ἠλία. Ἐπὶ πολλὰ ἔτι δὲν ἀπεφασίζετο ἡ ἔναρξις τῶν ἐργασιῶν στερέωσεως τοῦ ναοῦ τούτου ἐπειδὴ ἐκρίνετο ἄκρως ἐτοιμόρροπος, καθόσον εἶχεν ὑποστῇ μεγάλην καθίζησιν καὶ ἰσχυρὰν ἀπόκλισιν, ἰδίᾳ κατὰ τὴν ΒΑ αὐτοῦ γωνίαν. Λόγῳ τῶν ζημιῶν τούτων εἶχον ἄλλοτε κατασκευασθῇ ἐξωτερικῶς μὲν πελώρια, ἀντισταθμικαὶ ἀντηρίδες ἐφ' ὧν τῶν πλευρῶν τοῦ ναοῦ, αἵτινες καὶ τὸν εἶχον τελείως παραμορφώσει, ἐσωτερικῶς δὲ κτιστὰ ὑποστηλώματα ἐντὸς τῶν ὁποίων εἶχον ἐνωματωθῇ οἱ δύο ἀνατολικοὶ μονόλιθοι κίονες οἱ στηρίζοντες τὸν τροῦλλον. Τὴν πρωτοβουλίαν ἀποκαταστάσεως τοῦ σημαντικοῦ τούτου μνημείου ἔσχεν ὁ ἐπιθεωρητῆς ἀρχιτέκτων Εὐστ. Στίκας, ὅστις ἐπρότεινε τὴν κατασκευὴν ἐσωτερικῶς τεσσάρων ἐκ μετὸν ἀρμὲ τόξων κάτωθεν τῶν τεσσάρων σταυροειδῶς τεμνομένων κυλίνδρων τῶν ἀνεχόντων τὸν τροῦλλον, οὕτως ὥστε τὰ βάρη καὶ αἱ ῥιθῆσεις τοῦ τροῦλλου νὰ παραληφθῶσιν ὑπὸ τῶν νέων τούτων τόξων, ἀφαιρουμένων πλέον τῶν ἀντηρίδων. Τὴν σχετικὴν στατικὴν μελέτην ἐξέπōνησεν ὁ Πολ. Μηχανικὸς τῆς Ἀναστηλώσεως Γ. Σολομωνίδης, τὴν δ' ἐπιτυχὴ ἐφαρμογὴν αὐτῆς ἀνέλαβεν ὁ ἔμπειρος ἐν Θεσσαλονίκῃ Πολ. Μηχανικὸς κ. Σακλαμπάνης. Ἡ ἄμερος ἐκτέλεσις τοῦ ἔργου ἀνέτεθῇ εἰς τὸν ἔμπειρον ἀρχιτεχνίτην τῆς Ἀναστηλώσεως Νικ. Κορωνίων, μὲ τὴν παρακολούθησιν τοῦ Ἐφόρου Βυζ. ἀρχαιοτήτων Μακεδονίας Στ. Πελεκανίδη. Ἡδὴ ἐξετελέσθησαν α) ἡ ὑποθεμελίωσις ὁλοκλήρου τοῦ ναοῦ, β) τέσσαρες πεσοὶ ἐν ἐπαφῇ πρὸς τὰ 4 κεντρικὰ στηρίγματα τοῦ τροῦλλου καὶ ἐν συνεχείᾳ τὰ τέσσαρα μεγάλα ἐκ μετὸν ἀρμὲ τόξα καὶ γ) νέα, δίκην ἐπενδύσεως τοιχώματα εἰς τοὺς κατακορύφους τοίχους καὶ τοὺς κυλινδρικοὺς θόλους. Μετὰ τὴν ἀνωτέρω ἐσωτερικὴν στερέωσιν τοῦ μνημείου ἀποκατεστάθη πλήρως ὁ κομψὸς τροῦλλος τοῦ ναοῦ ὡς καὶ τὰ ἀετώματα καὶ αἱ στέγαι τῶν σκελῶν τοῦ σταυροῦ. Ἀφῆρθέη ὥσαυτως μία τῶν ἀντισταθμικῶν ἐξωτερικῶν ἀντηρίδων καὶ ἐγένετο τὸ ἀρμονόζημα τῶν ἐξωτερικῶν ἐπιφανειῶν. Οὕτω βαθμηδὸν τὸ μνημεῖον ἀνατῇ τὴν ὥραιαν ἀρχικὴν του ὄψιν.

5) Ἐν Βεργόῃ ἀποκατεστάθη καὶ ἐστερεώθη ἡ στέγη τοῦ καταγράφου δι' ὠ-

ραίων τοιχογραφιών του Καλλιέργη (ἀρχὸν 14ου αἰ.) βυζαντινοῦ ναοῦ τοῦ Χριστοῦ.

6) Εἰς τὸν ἐν *Εὐρυτανίᾳ* παλαιὸν ναὸν τῆς Ἐπισκοπῆς, κινδυνεύοντα νὰ παρασυρθῇ ὑπὸ τοῦ παραρρέοντος ποταμοῦ, ἐγένοντο σημαντικαὶ προστατευτικαὶ ἐργασίαι.

7) Εἰς τὴν *Μ. Μεταμορφώσεως* (Μέγα Μετέωρον) ἐγένετο ἡ στερεώσις τοῦ παλαιοῦ φούρνου καὶ τῆς Τραπέζης.

8) Εἰς τὸν μεταβυζαντινὸν ναὸν τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς *Ἰωαννίνων* ἐγένοντο ὡσαύτως στερεωτικαὶ καὶ συντηρητικαὶ ἐργασίαι.

9) Ὅμοιως εἰς τὸν ναὸν Ὁδηγητρίας *Λευκάδος*, καὶ εἰς τὸν ἀναστηλωθέντα μετὰ τοὺς σεισμοὺς ναὸν τῆς Παναγίας τῶν Ἀγγέλων *Ζακύνθου*.

10) Ἐργασίαι στερεώσεως καὶ καθαρισμοῦ τῶν τοιχογραφιῶν ἐξετελέσθησαν ὡσαύτως εἰς τὸν παλαιὸν ναὸν Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Βαρέος *Κεφαλληνίας*.

11) Εἰς *Μυσιτρᾶν*, διὰ τοῦ ἐπιμελητοῦ κ. Ν. Δρανδάκη, ἐστερεώθησαν οἰκίαι τινὲς καὶ διωρθώθησαν δρόμοι καὶ τέλος.

12) Ἐργασία συμπληρώσεως καὶ ἀποκαταστάσεως ἐγένοντο εἰς τὰ μεσαιωνικὰ φρούρια *Μεθώνης* καὶ *Πύλου*.

Η ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΡΩΜΑΝΟΥ

Ἀρχομένου τοῦ Μαρτίου 1958 ἐκκυκλοφορήθη ὁλόκληρος ὁ τρίτος τόμος τῶν Ὑμνων τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ, ἀφιερωμένος εἰς τὸν ἐμπνευστὴν τῆς ἐκδόσεως καθηγητὴν κ. Ν. Β. Τωμαδάκην, ἐπὶ τῇ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1957 συμπληρώσει τοῦ 50οῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του. Ἐκ τῶν συνεργατῶν τοῦ τόμου ὁ μὲν κ. Ν. Α. Λιβαδάρας περιγράφει σιναῖτικὰ κοντακάρια (βλ. ἀνωτ., σ. 430 - 431), οἱ δὲ κ.κ. Ἀθ. Κομίνης, Παν. Νικολόπουλος, Μ. Ναουμιδης, Β. Μανδηλαράς, Δ. Ρούσσας καὶ δίδες Ἑλλη Κυριακάκη, Λυδία Ἀθανασοπούλου καὶ Σοφία Παπαδημητρίου ἐκδίδουν ἀνὰ ἓνα ὕμνον. Οἱ κ.κ. Γεώργιος Μοραγλῆς καὶ Ἰωάννης Δρόσος μετὰ τοῦ κ. Ν. Λιβαδάρα συντάξαν τοὺς σπουδαιότατους πίνακας τοῦ τόμου, ἀριθμοῦντος περὶ τὰς 900 σελίδας. Προτάσσονται λίαν ἐπαινετικὰ γράμματα τοῦ Οἴκου. Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρα, τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Θεοκλήτου καὶ τοῦ Ἐθνάρχου Κύπρου κ. Μακαρίου, ἐπευλογοῦντα τὴν ἐκδοσιν. Οἱ ὑπολειφθέντες συνεργάται τοῦ Ρωμανοῦ κ.κ. Δ. Δημήτριάδης, Ν. Κοντοσόπουλος καὶ δίδες Ἰνῶ Μιχαηλίδου, Ἡβὴ Ἀντωνοπούλου, Ἀγνή Βασιλικοπούλου κ.ἄ. θὰ προσφέρουν τὴν συνεργασίαν των εἰς τὸν τέταρτον τόμον τοῦ ὁποίου ἡ ἐκτύπωσις ἀρχίζει ἤδη. Καὶ ὁ τέταρτος τόμος θὰ εἶναι, ὡς καὶ ὁ τρίτος, ἀφιερωμένος εἰς τὸν διδάσκαλον.

ΕΙΔΗΣΙΣ ΠΕΡΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Εἰς τὸν ἀνὰ χεῖρας τόμον δημοσιεύεται ἡ Βιβλιογραφία τῶν Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν Σπουδῶν τῶν ἐτῶν 1956 καὶ 1957, ἐπιμελεῖα τῶν φοιτητῶν τῆς Φιλολογίας κ. Κωνστ. Α. Μανάρη καὶ Δημ. Ν. Παγκάλου, περιλαμβάνουσα τοὺς τίτλους τῶν ὑπὸ Ἑλλήνων συγγραφέων τὸ γένος δημοσιευθέντων βιβλίων, πραγματειῶν καὶ ἄρθρων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν Γλῶσσαν, Φιλολογίαν, Ἱστορίαν, Λαογραφίαν, Θεολογίαν καὶ Δίκαιον τῶν Βυζαντινῶν.

Διὰ τοῦ περιοδ. « Ἀθηνᾶ » (τόμοι Β', 1956 καὶ ΒΑ', 1957) ἐδημοσιεύθη ἡ Ἑλληνικὴ βιβλιογραφία τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιογνωσίας, ὀφειλομένη εἰς τὸν φιλόλογον κ. Ἐμμ. Δουλγεράκην. Ὅμοιως διὰ τοῦ ΙΑ', 1956 καὶ ΙΒ', 1957 τόμου τοῦ Δελ-

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ Ἔτος ΚΖ'

30

τίου της 'Ιστορικής 'Εθνολογικής 'Εταιρείας δημοσιεύεται ἡ 'Ελληνική Βιβλιογραφία τῆς Νεοελληνικῆς 'Ιστορίας, συντασσομένη ὑπὸ τοῦ ἱστοριοφιλολόγου κ. Β. Παναγιωτοπούλου.

Ὁ διευθυντὴς τῶν τριῶν περιοδικῶν κ. Ν. Β. Τωμαδάκης συντονίζει τὰς τρεῖς βιβλιογραφίας.

† ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ ΞΗΡΟΥΧΑΚΗΣ

Τὴν 24ην Φεβρουαρίου 1958 ἀπεβίωσεν ἐν Χανίοις καὶ τὴν μεθεπομένην ἐτάφη ἐν τῇ 'Ι. Μονῇ Γουβερνέττου (μεσαιων. Γδερνέττου) ὁ ἐπίσκοπος Κυδωνίας καὶ 'Αποκορώνου 'Αγαθάγγελος. Οὗτος, γεννηθεὶς τὸ 1872 ἐν Σούρῃ 'Αποκορώνου, σπουδάσας δὲ Θεολογίαν μὲν ἐν 'Ιεροσολύμοις, Φιλοσοφίαν δ' ἐν 'Ιταλίᾳ ἡσυχολήθη εὐδοκίμως μὲ τὰς μεσαιωνικὰς ἱστοριοφιλολογικὰς σπουδὰς, δημοσιεύσας ἱκανὰ, ἐξ ὧν γνωστοτάτη εἶναι ἡ ἔκδοσις τοῦ Κρητικοῦ Πολέμου τῶν Διακρούση καὶ Μπουνιαλῇ. Διετέλεσεν ἐφημέριος ἐν Βενετίᾳ καὶ Βιέννῃ, ἐπίσκοπος ἀπὸ τοῦ 1936, 'Υπουργὸς Γεν. Διοικητῆς Κρήτης (1945) καὶ ἐθνικὸς ἀγωνιστὴς (1897, κατὰ τὴν κατοχὴν).

ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ « ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ »

Τὸ Πανεπιστήμιον 'Αθηνῶν προκηρύσσει διαγωνισμόν πρὸς βράβευσιν τῆς καλυτέρας πραγματείας τῆς προαγωγῆς τὴν ἔρουναι τῆς Μεσαιωνικῆς καὶ Νέας 'Ελληνικῆς γλώσσης, ἀθλοθετηθέντα ὑπὸ τῆς κ. 'Ελένης Γ. 'Αναγνωστοπούλου εἰς μνήμην τοῦ ἀοιδίμου καθηγητοῦ Γεωργίου Ν. Χατζιδάκι.

Τὸ βραβεῖον τοῦ διαγωνισμοῦ τούτου ἀνέρχεται εἰς δραχ. ἑξ. χιλιάδας (6 000) περίπου, δύναται δέ, κρινομένης τῆς σημασίας τῆς ἐπιστημονικῆς προσφορᾶς, ἢ νὰ ἀπονεμηθῇ ὁλόκληρον εἰς ἓνα συγγραφεὰ ἢ νὰ κατανεμηθῇ βραβευομένοις κατ' ἀναλογίαν δύο. Αἱ πρὸς κρίσιν πραγματεῖαι ὑποβάλλονται εἰς τὸ Πανεπιστήμιον (Γλωσσολογικὸν Σπουδαστήριον) χειρόγραφοι.

Προθεσμία ὑποβολῆς τῶν ἔργων ὁρίζεται ἡ 31 Δεκεμβρίου 1958.